

KO E KAU 'EA-HOKO 'O E NGA AHI TALA' OFA, KAU PŌPULA 'O E 'AMANAKI LELEI

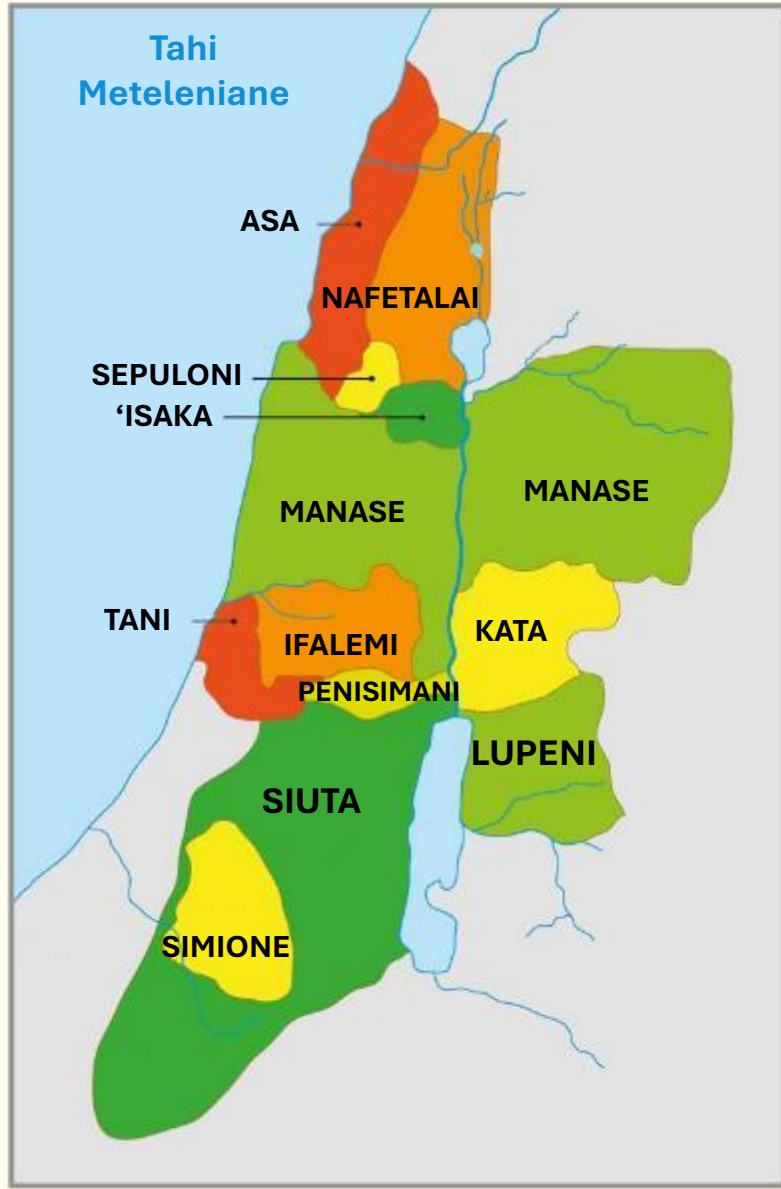

Lesoni 9 ki he 'aho 29 'o Novema 2025

“Mou foki mai ki he hūfanga mālohi, ‘akimoutolu ‘oku pōpula ka e ‘amanaki lelei:ko e mo‘oni ‘oku ou fakahā he ‘aho ni, te u totongi ke liunga ua kiate koe:”
(Sakalaia 9:12)

KO E FA'AHINGA 'E 12 'O 'ISILELI

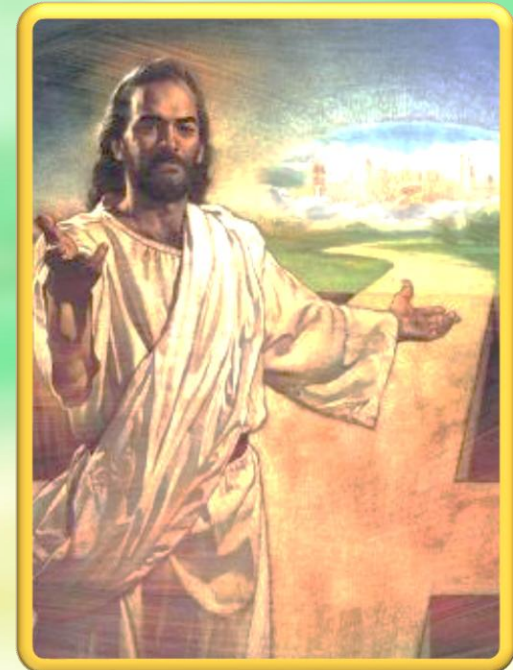

Ko e konga lahi ' o e tohi ' a Siosiuá, vahe 13 ki he 21, ' oku fekau'aki ia mo hono tufaki ' o e fonua ko Kēnaní ki he lotolotonga ' o e ngaahi matakali kehekehe ' o ' Isilelí.

'I he vaha'a 'o e ngaahi fakamatala ki he ngaahi feitu'u, kakai, mo e ngaahi fa'ahinga, 'oku tau lava 'o sio ai ki ha fonua kuo 'osi hoko ko e tofi'a 'o 'Isileli, ka 'i he taimi tatau, na'e te'eki ai ke nau ma'u kakato.

'Oku fakapapau'i mai 'e he pekia 'a Sisuu kuo tau ma'u he taimi ni 'a e fonua na'e mole 'e 'Atama mo 'Ivi. Neongo ia, 'oku tau kei "popula pe 'i he 'amanaki lelei" ke ma'u ia.

- A** Ko e kelekele na'e mole
- B** Ko e fonua 'oku foaki 'e he 'Otua
- C** Ikuna'i 'a e fonua
- B'** Tauhi 'a e me'a'ofa
- A'** Ko e kelekele na'e toe ma'u

KO E FONUA NA'E MOLE

"Ko ia na'e fekau atu ia 'e SIHOVA ko e 'Otua mei he ngoue 'o 'Iteni, ke ne ngāue ki he kelekele 'aia na'e to'o ia mei ai." (Senesi 3:23)

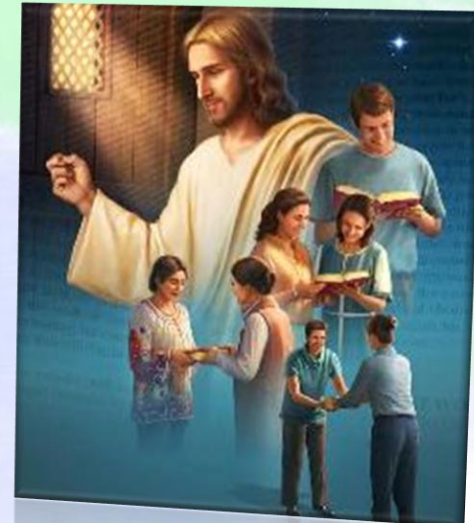
Na'e fakanofu 'e he 'Otua 'a 'Atama mo 'Ivi ko e ongo pule 'o e mamani ko 'eni (Senesi 1:27-28), pea tuku kinaua 'i he Ngoue ko 'Iteni (Senesi 2:8).

'I he taimi na'a nau talangata'a ai ki he 'Otua, na'e kapusi kinautolu mei ai (Senesi 3:23). Kuo mole meiate kinautolu 'a e pule ki he Mamani.

Ka na'e 'i ai ha palani 'a e 'Otua ma'a e fa'ahinga 'o e tangata ke toe fakafoki mai 'a e fonua na'e mole. 'I he konga 'uluaki, na'a Ne foaki kia 'Epalahame, 'Aisake, mo Sekope ha ki'i konga kelekele: Kenani (Senesi 13:14-15).

Na'e faifai pe pea a'u atu 'a e koloa ki he mamani kotoa, 'i he a'u atu 'a e 'ilo ki he 'Otua ki he kakai mo e pule'anga kotoa pe ('Isaia 11:9).

Na'e iku 'a e talangata'a 'a 'Isileli ki ha liliu 'i he ngaahi 'uluaki palani. Na'e fokotu'u hake 'e he 'Otua 'a e fanau 'a 'Epalahame mei he ngaahi maka ke ma'u 'ene ngaahi tala'ofa: 'a kitautolu (Luke 3:8; Hepelu 6:11-12).

KO E FONUA 'OKU FOAKI 'E HE 'OTUA

“Oku 'o Sihova 'ae fonua kotoa pē, mo hono mahu 'o ia; 'a māmani, mo kinautolu 'oku nofo 'i ai.”

(Saame 24:1)

Hange pe ko e 'ikai fai 'e 'Atama mo 'lvi ha me'a ke tuha ai mo e Ngoue ko 'Iteni, na'e 'ikai fai 'e 'Epalahame mo hono hako ha me'a ke tuha ai mo e Fonua 'o e Tala'ofa. Ko ha me'a'ofa ia mei he 'Otua. 'E lava ke tau fakafehoanaki 'a e me'a'ofa ko 'eni ki ha fale totongi. Neongo na'e lava ke nofo 'a 'Isileli 'i Kenani, ka na'e kei ma'u pe 'e he 'Otua 'a e fonua (Saame 24:1). Ko e tokotaha 'oku 'a'ana 'a e fale 'oku ne tokanga'i hono tokanga'i 'o e 'ato, paipa, etc. 'I he tu'unga meimei tatau, ko e 'Otuá 'a e tokotaha na'á ne tokonaki mai 'a e 'uhá, malu'i 'a e ngoué, mo e ala me'a peheé, koe'uhi ke lava 'a 'Isileli 'o nofo loto - falala 'i he fonua na'e foaki ange 'e he 'Otuá kiate kinautolú.

Hange ko ia 'i 'Iteni, na'e 'i ai 'a e totongi ke "totongi": talangofua (Lev. 20:22). Ko e me'a mo'oni ia 'o e va fetu'utaki: 'ofa ki he 'Otua mo fiefia 'i He'ene ngaahi tapuaki.

'Aneafi, 'o hange ko e 'aho ni, 'oku kei hoko pe ia ko ha me'a 'o e tui (Hepelu 11:9-13).

IKUNA'I 'A E FONUA

"Pea ko eni, vahevahe 'ae fonua ni ki he fa'ahinga 'e hiva mo hono vaeua'anga 'oe fa'ahinga 'o Manase" (Siosiu 13:7)

'I he taimi na'e motu'a ai 'a Sosiua, na'e fekau'i ia 'e he 'Otua ke vahevahe 'a e fonua ki he ngaahi fa'ahinga 'o 'Isileli, kau ai 'a e ngaahi feitu'u na'e te'eki ikuna'i (Siosiu 13:1-7).

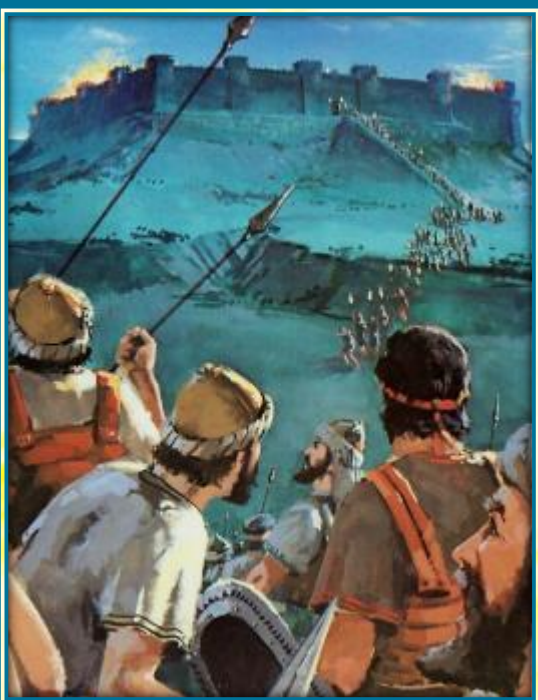
Na'a nau ma'u 'a e kelekele, ka na'e kei pau pe ke nau feinga ke ma'u ia. 'Oku 'ikai ngaue tau'ataina 'a e 'Otua mei he tangata; 'Oku Ne finangalo ke tau fai 'etau tafa'aki.

Neongo na'a nau tau ke ikuna, ka na'e 'ikai ko 'enau lavame'a 'anautolu pe, ka ko e lelei 'a e 'Otua (Teu. 9:5). Hange ko 'Isileli, he 'ikai ke tau lava 'o fai ha me'a ke ma'u ai 'a e fakamo'ui mo ma'u 'a e ngaahi tala'ofa ('Efeso 2:8-9; Kal. 3:29). Ka 'o kapau na'a nau tau... Ko e ha 'oku totonu ke tau fai he 'aho ni?

'I he taimi pe 'oku fakamo'ui ai, 'oku fie ma'u 'e he 'Otua ha me'a 'e ua mei hono kau 'ea: talangofua (Filipai. 2:12); mo e loto hounga'ia (Hepelu 12:28).

Ultimate Bible Picture Collection

TAUHI 'A E ME 'A 'OFA

“E 'ikai fakatau 'ae fonua 'o ta'engata: he 'oku 'o'oku 'ae fonua; he ko e kau muli mo e 'āunofo 'akimoutolu kiate au.” (Levitiko 25:23)

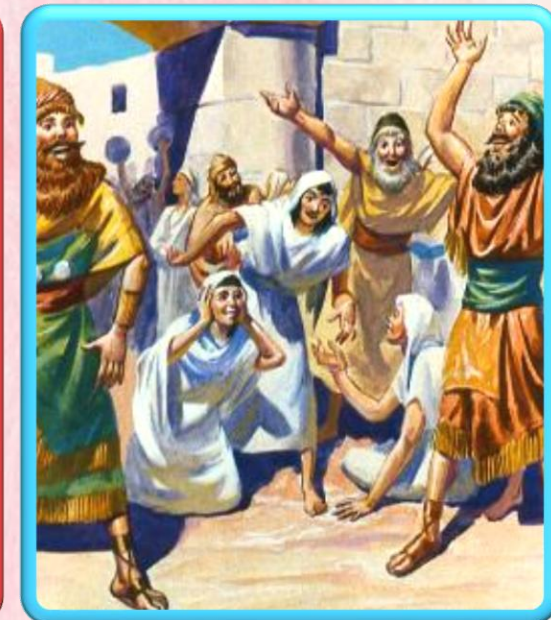
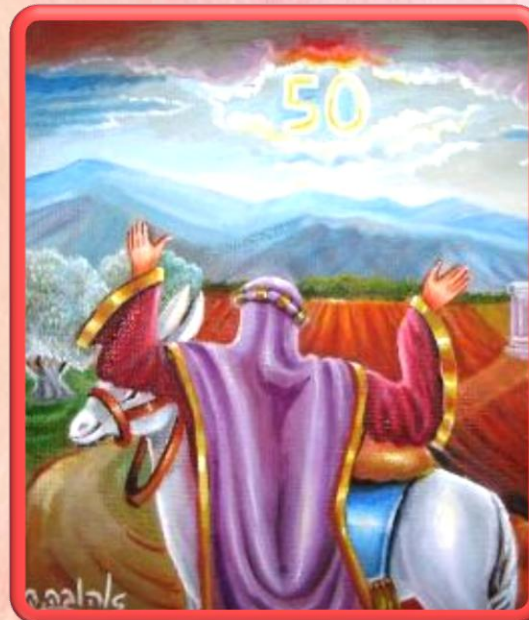
‘I hono ma‘u pe ‘o e tofi‘a, na‘e ‘i ai ha ngaahi lao makehe na‘a ne pule‘i hono faka‘aonga‘i ‘o e kelekele: ko e ta‘u sapate mo e siupeli.

Ko e ta‘u Sapate, ko ha fakalahi lahi ia ‘o e Sapate, na‘e faka‘ata ai ‘a e fonua ke malolo (Lev 25:2-5).

Ko e ‘ikai ke tauhi ‘a e fono ko ‘eni ko e taha ia ‘o e ngaahi ‘uhinga ‘o e fakahee‘i (2Fkmatlme‘ahokohoko 36:20-21).

Na‘e kau ‘i he siupeli ‘a e fakafoki ‘o e kelekele ki honau mu‘aki kau ma‘u, ‘o faka‘ehi‘ehi mei he ngaahi tu‘unga kehekehe fakasosiale (Levitiko 25:10, 23, 40-41).

Ko hono mo‘oni, ko e tefito‘i taumu‘a ‘eni ‘o e ongoongolelei: ke tamate‘i ‘a e faikehekehe ‘i he vaha‘a ‘o e koloa‘ia mo e masiva, ‘a e pule ngaue mo e tokotaha ngaue, monu‘ia mo e masiva, ‘o tau tu‘unga tatau kotoa ‘aki ‘etau ‘ilo‘i ‘etau fie ma‘u kakato ‘a e ‘alo‘ofa ‘a e ‘Otua.

KO E KELEKELE NA'E TOE MA'U

"Pea te nau nofo 'i he fonua, 'aia kuo u foaki ki he'eku tamaio'eiki ko Sēkope, 'aia na'e nofo ai 'a ho'omou ngaahi tamai; pea te nau nofo 'i ai, 'io, 'akinautolu, mo 'enau fānau, mo e hako 'o 'enau fānau 'o ta'engata; pea ko 'eku tamaio'eiki ko Tevita, 'e pule ia kiate kinautolu 'o ta'engata.'" (Isikeli 37:25)

Koe'uhi ko 'enau talangata'a, na'e ta'aki fu'u 'a 'Isileli mei honau fonua pea li ki Papilone. Ka na'e 'ikai li'aki kinautolu 'e he 'Otuá.

Na'a ne palomesi ke fakafoki mai kinautolu, 'oange kiate kinautolu 'a e fonua 'o ta'engata, pea fokotu'u 'a Tevita ko e tu'i kiate kinautolu ('Isi. 37:25). Ka na'e 'ikai ke ma'u 'e 'Isileli 'a e fonua ko iá 'o ta'engata, pea na'e mate 'a Tēvita 'i ha taimi fuoloa. Ko e hā leva 'a e 'uhinga 'o e kikite ko ení?

'Oku fanongonongo heni 'a Sīsū, ko e Tu'i mo'oni 'a ia 'oku pule ta'engata. Ko la 'oku ne fakapapau'i mai kiate kinautolu ha tofi'a ta'engata 'i hono ta'ata'a.

Ko la 'a e fakahoko 'o e ngaahi tala'ofa kotoa pe (Loma 15:8; 2 Kolinito 1:20). 'Oku tau ma'u 'iate la 'a e ngaahi tapuaki he taimi ni pea 'i he kaha'u, 'a e tofi'a kuo tala'ofa mai (1 Pita 1:3-4). Kuo vavé ni ke tu'u hotau va'é 'i he Fonua 'o e Tala'ofá.

**“Tu‘unga ‘i he talangata‘a ki he ‘Otua, na‘e mole ai ‘a ‘Iteni
kia ‘Atama mo ‘Ivi, pea koe‘uhi ko e angahala na‘e
fakamala‘ia‘i ai ‘a e mamani kotoa. Ka ‘o kapau na‘e muimui
‘a e kakai ‘a e ‘Otua ki He‘ene fakahinohino, ‘e toe fakafoki
honau kelekele ki he mo‘ui mo e faka‘ofa‘ofa. Na‘e ‘oange
tonu pe ‘e he ‘Otua kiate kinautolu ‘a e ngaahi fakahinohino
fekau‘aki mo e anga fakafonua ‘o e kelekele, pea na‘e pau ke
nau fengaue‘aki mo Ia ‘i hono toe fakafoki mai. Ko ia ai, ko e
fonua kotoa, ‘i he malumalu ‘o e pule ‘a e ‘Otuá, ‘e hoko ia
ko ha lēsoni fakataumu‘a ‘o e mo‘oni fakalaumālié. Hange
ko e talangofua ki He‘ene ngaahi fono fakanatula ‘oku
totonu ke ma‘u ‘e he mamani ‘a hono ngaahi koloa, ‘oku
pehe pe ‘a e talangofua ki He‘ene fono fakaeangama‘a ke
fakafotunga mei he loto ‘o e kakai ‘a e ngaahi ‘ulungaanga ‘o
Hono ‘ulungaanga.”**